

Hoe wijdverbreid is de roetschors- ziekte op esdoorn?

Kees van Vliet, Nederlandse Mycologische Vereniging

In Kijk op Exoten nr. 30 (2020) is uitgebreid aandacht besteed aan de roetschorsschimmel (*Cryptostroma corticale*). Deze exoot uit Noord-Amerika veroorzaakt een dodelijke ziekte onder esdoorns en brengt ook gezondheidsrisico's voor de mens met zich mee. Meldingen komen tot nu toe vooral uit stedelijk gebied, waar veel esdoorns zijn aangeplant in parken, tuinen en langs wegen. Maar de ziekte kan ook bosopstanden met esdoorn op grotere schaal aantasten. Om die reden vragen we opnieuw aandacht voor de verbreiding van de roetschorsschimmel.

Ziekteverloop

De roetschorsschimmel komt oorspronkelijk uit Noord-Amerika en tast bij ons vooral de gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus*) aan. Ook de Noorse esdoorn (*Acer platanoïdes*) en de veldesdoorn (*Acer campestre*) worden aangetast. Incidenteel is aantasting van andere soorten mogelijk, maar dit is niet vastgesteld in Nederland. De schimmel kan latent in vitale bomen aanwezig zijn, na infectie via kleine wonden door beschadiging of snoei. Na een periode van langdurige droogte en/of hitte kan de schimmel vrij plotseling virulent worden in verzwakte bomen. De schimmel verspreidt zich via het hout naar de bast, die vervolgens afsterft. Onder de bast worden grote hoeveelheden conidiën (ongeslachtelijke sporen) aangemaakt. Deze vormen een dikke bruinzwarte laag die bij loslaten van de bast zichtbaar wordt. De vrijkomende sporen worden verspreid door regen en wind. De stamvoet en de omgeving van de boom kunnen zwart kleuren door de enorme hoeveelheid sporen. De boom sterft in een tot twee jaar af, waarbij het risico op tak- en stambreuk toeneemt. De sporen kunnen bij veelvuldige of intensieve blootstelling longziekten veroorzaken bij de mens. Aangetaste bomen moeten daarom met de nodige veiligheidsmaatregelen geveld en afgevoerd worden.

Symptomen

Bladverlies en taksterfte in de kroon kunnen een eerste signaal zijn dat er iets mis is. Verdord blad kan lang aan de twijgen blijven hangen. In een vroeg stadium kunnen opbollende plekken en overlangse barsten

op de stam ontstaan, soms met slijmvorming of bastnecrosen. In een later stadium worden de symptomen duidelijk: opbreken, loslaten en afbladderen van de bast op dikke takken en stam, waardoor de bruinzwarte sporenlaag zichtbaar wordt. Na het vellen van de boom wordt op het zaagvlak een bruin-groene, gemarmerde verkleuring in het hout zichtbaar, die kenmerkend is voor een aantasting door *Cryptostroma*. De sporen zijn onder de microscoop licht grijsbruin, eencellig, glad, kogelvormig tot langwerpig met afmetingen van 5-12 x 3,5-4 µm.

Niet alle zwarte plekken op bomen duiden op de roetschorsziekte. Vergelijkbare plekken kunnen veroorzaakt worden door het korstvormig schorschijfje (*Diatrype stigma*) op beuk en esdoorn,

Roetschors aantasting esdoorn zomerbeeld.
(Foto: Henry Kuppen)

Opbollend bastweefsel met sporen.
(Foto: Henry Kuppen)

Opengesprongen bast met sporenlaag. (Foto: Henry Kuppen)

de korsthoutskoolzwam (*Kretzschmaria deusta*) op linde en beuk en de stekelige korstkogelzwam (*Eutypa spinosa*) op beuk.

Gevolgen

Esdoorns zijn geliefde bomen in het stedelijk groen, waar ze veel zijn aangeplant als park-, laan- en sierboom. In het stedelijk gebied vormen droogtestress en warmtestress extra risico's op aantasting door de roetschorsziekte. De gewone en de Noorse esdoorn zijn ook populair bij bosbeheerders als (meng) boomsoort op de wat rijkere gronden. Ze groeien relatief snel en hebben een gunstige invloed op de bodemkwaliteit (goede strooiselvertering). Daarnaast lijken ze goed bestand te zijn tegen de verwachte gevolgen van klimaatverandering. De roetschorsziekte vormt daarbij wel een risico, zeker wanneer sprake is van verdroging als extra stressfactor. De ziekte kan dus grote gevolgen hebben voor stedelijk groen en bosbeheer.

Aandacht voor verbreiding

In de afgelopen jaren is er veel aandacht besteed aan de roetschorsziekte. Vakmensen in het groenbeheer weten hoe ze de ziekte kunnen herkennen en hoe ze aangetaste bomen veilig kunnen verwijderen. In Zuidwest-Duitsland zijn in enkele deelstaten projecten gestart om de verbreiding van de ziekte beter in beeld te brengen. In Nederland is het beeld nog beperkt en versnipperd. De meeste meldingen komen uit het stedelijk gebied, waar de groensector alert is op het voorkomen van de ziekte.

Om ook een beeld te krijgen van de verbreiding in onze bosgebieden, start nu een project vanuit het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). Tellers van het bossenmeetnet wordt gevraagd extra alert te zijn op aantastingen door de roetschorsschimmel en hun waarnemingen door te geven. Bij deze oproep aan alle natuurwaarnemers om mee te doen en goed te kijken naar aangetaste esdoorns om zo de ziekte te helpen vaststellen. Geef je waarneming door aan Verspreidingsatlas.nl, via de VERA-app of op Waarneming.nl of Waarnemingen.be.

Verder lezen

VBNE, 2022. Praktijkadvies roetschorsziekte. Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren, Driebergen. Link: [klik hier](#).
INBO, 2021: Advies over de roetschorsschimmel. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. Link: [klik hier](#).

